

**2-мавзу: Бозор
муносабатлари шароитида
қишлоқ хўжалигини
ривожлантириш асослари.**

1. Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш асослари.
2. Мулкчилик тушунчаси.
3. Мулк шакллари ва уларнинг иқтисодий асослари.
4. Хўжалик юритиш шакллари тизими. Қишлоқ хўжалигининг ижтимоий иқтисодий структураси.

• Қишлоқ хжалигида эркин бозор иқтисодиёти муносабатларини мустаҳкам барпо этилишини, юритилишини таъминлаш қобилиятига эга бўлган ҳуқуқий асос:

Ўзбекистон Республикасининг:

-“Конституцияси”;

-“Мулк тўғрисида”ги;

-“Ижара тўғрисида”ги;

-“Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида”ги;

-“Инвестициялар тўғрисида”ги;

-“Чет эл инвестициялари тўғрисида”ги;

-“Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида”ги;

-“Меҳнат кодекси”;

-“Ер кодекси”;

-“Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида”ги;

-“Тадбиркорлик тўғрисида”ги;

-“Фермер хўжалиги тўғрисида”ги; янги таҳрирда:

, Вазирлар Маҳкамасининг “2005-2007 йилларда фермер хўжаликларини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, “Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари контрактация шартномаларини тузиш ва бажариш тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш тўғрисида”ги қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Иқтисодий ислохотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, “Микрофирмалар ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармонлари

Яратилган ҳуқуқий асос негизида қишлоқ хўжалигида амалга оширилиши зарур бўлган ташкилий, иқтисодий ҳамда ижтимоий ислоҳотларнинг моҳияти ниҳоятда муҳим кўйидаги ҳолатларни шакллантиришга қаратилгандир:

- -қишлоқ хўжалигини эркин бозор иқтисодиёти талаблари асосида бошқаришни барпо этиш, такомиллаштириш;
- -мулкчиликнинг турли хилдаги шакллари барпо этиб, самаралисини ривожлантириш;
- -қишлоқда бозор мулкӣ муносабатларини барпо этиш, ривожлантириш ва эркинлаштириш;
- -тармоқда турлича мулкчиликка асосланган субъектларни барпо этиш, уларга эркин фаолият кўрсатиш учун зарур шароитлар яратиш;
- -қишлоқда мулкдорлар синфини яратиш, уларнинг мулкӣ онгини юксалтириш;
- -барча турдаги иқтисодий муносабатларни чуқурлаштириш ва эркинлаштириш;
- -аҳолининг даромадининг ўсишини таъминлаш;
- -қишлоқ хўжалигини барқарор ривожлантириш;
- -тармоқда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришда таркибий ўзгаришини таъминлаш;
- -аҳолини, қайта ишлаш саноатини қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан таъминлашни юксалтириш, рағбатлантириш;
- -аҳолини ижтимоий жиҳатдан таъминланганлигини яхшилаш ва бошқалар;
- -ўтиш даврида уларни таъминлаш мақсадида қишлоқ хўжалигида ер, сув, мулк, ташкилий-таркибий, молия-кредит, солиқ, нарх, инвестиция ҳамда инновация ва бошқа ислоҳотлар фзоро боғлиқ ҳолда амалга оширилмоқда.

Мустақилликнинг дастлабки йилларида
мамлакат қишлоқ хўжалигини ҳамда у билан
боғлиқ бўлган тармоқларни бошқариш
билан:

- -Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги вазирлиги;
- -Республика мелиорация ва сув хўжалиги вазирлиги;
- -Ўрмон хўжалиги вазирлиги;
- -Мева сабзавот узум саноати акциядорлик жамияти;
- -Давлат сув хўжалиги қурилиши қўмитаси;
- -Давлат ер ресурслари қўмитаси;
- -Ўзгўштсаноати акциядорлик жамияти ва бошқа ташкилотлар шуғулланганлар.

Фермерликни устувор суръатларда ривожлантириш учун қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор бериш:

- -давлат тузилмаларининг қишлоқда тадбиркорлик, кичик бизнес субъекти ҳисобланган фермерлик фаолиятига аралашувини янада чеклаш;
- -фермерларни тандер асосида танловини ўтказиш, уларга ер ажратиш ишларини ошкораликда, барча қонунлар талаби асосида адолатли тарзда амалга ошириш, тендер комиссиясининг аъзолигига етук, тажрибали, билимдон, ҳалол маънавиятли раҳбар, мутахассисларни жалб этиш, унинг фаолиятини тўлиқ компьютерлаштириш;
- -фермерларга узоқ муддатга фойдаланиш учун ажратиб берилаётган ерларнинг сифатини яхшилаб, унумдорлигини юксалишини таъминлашга қаратилган тадбирларни ўз вақтида сифатли амалга оширилишини таъминлайдиган миқдорда маблағларни давлат бюджетидан ажратиш имкониятларини яратиб бериш;
- -айрим қишлоқ хўжалик маҳсулотларига белгиланаётган давлат буюртмасини ривожланган давлатларда қўлланилаётган ўзаро манфаатли давлат дастурлари билан алмаштириш;
- -фермерлик фаолиятини молиялаштириш, кредитлаштириш ишларини соддалаштириш, шартларининг юқини юмшатиш, муддатларини ва ставкаларини ўзаро манфаатли бўлишини таъминлаш;
- -фермерлик фаолиятида зарур бўлган ишлаб чиқариш воситаларини эркин сотиб олиш ва ўз маҳсулотларини мустақил сотиш учун бозорларга чиқиш (нақд пуллари ва ўз вақтида олиш) имкониятларини кенгайтириш;
- -фермерларга барча турдаги хизматларни кўрсатадиган субъектларни ташкил этиш бозор инфратузилмасини шакллантиришни, уларни моддий ресурслар ва техникалар, кадрлар билан таъминлаш билан боғлиқ бўлган жараёнларни жадаллаштириш;
- -фермер хўжаликлари тўлаётган солиқ ва тўловлар мазмунини, тартибини ҳамда ставкаларини қайта кўриб чиқиш;
- -фермер хўжаликларига чет эл инвестицияларини жалб этиш масалаларига кўмаклашиш ва бошқалар мақсадга мувофиқдир.

Республика қишлоқ хўжалигида:

- - давлат мулки унга асосланган давлат корхоналари:
- -хусусий, шахсий мулк (уларга асосланган фермер ва деҳқонхўжаликлари);
- -аралаш мулк (унга асосланган қўшма корхоналар) шаклланган.

Мулк субъектлари учта асосий қонуний ҳуқуқдан фойдалана-дилар:

- Биринчиси - эгалик қилиш ҳуқуқи, яъни реал, ҳақиқатда мулкга эгалик қилиш, субъектнинг ўзи ўз ҳукмига уни буйсундиради.
- Иккинчиси - фойдаланиш ҳуқуқи, яъни "бироров"нинг мулкини ўз манфаатлари йўлида фойдаланишдир.
- Учинчиси – идора, тасарруф қилиш, яъни мулкни ўз хоҳишига қараб ишлатиш имконияти, мулкнинг тақдирини аниқлаш.

МУЛК

Мулкни давлат тассарруфидан чиқариш йўллари

Мулкни хусусийлаштириш тартиблари

МУЛК

**Мулкнинг
бир қисмини
шу жамоа
фуқаролари
га бепул
бериш**

**Мулкнинг
бир
Қисмини
пулга
сотиш**

**Мулкнинг
бир
қисмини
қимматли
қоғозлар,
акциялар
жорий
этиш
ёрдамида
бепул
бериш**

**Мулкнинг
бир
қисмини
ким ошди
савдосид
а сотиш**

**Мулкнинг
бир
қисмини
ижарага
бериш**

**Мулкнинг
бир
қисмини
акциядорл
ик
жамияти
мулкига
айлантири
ш**